

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kunnallisten viranhaltijain palvelussuhdeturvasta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi kunnallisten viranhaltijain palvelussuhdeturvasta annettuun lakiin säännös työnteosta äitiysrahakauden aikana, mihin sisältyisi kahden viikon pakollinen äitiysvapaa. Säännös toteuttaa kunnallisten viranhaltijain osalta toimenpiteistä raskaana olevien ja äskettäin synnyttäneiden tai imettävien työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen

kannustamiseksi työssä annetussa direktiivissä säädetyn velvoitteen, jonka täyttämistä Euroopan unionin komissio on antanut 18 päivänä joulukuuta 1998 Suomelle virallisen huomautuksen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila

Työsopimuslain (320/1970) perhevapaita koskevat säännökset uudistettiin vuonna 1998 tehdyllä lainmuutoksella, joka tuli voimaan osin 1 päivänä kesäkuuta 1998 ja pääosin 1 päivänä lokakuuta 1998. Lailla saatettiin äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainlomia sekä hoitovapaita koskevat säännökset vastaamaan neuvoston direktiiviä, jolla on toimeenpantu Eurooppa-tason työmarkkinajärjestöjen välinen vanhempainlomaa koskeva sopimus. Kunnallisten työehtosopimusten mukaan työntekijöiden perhevapaoikeudet määräytyvät työsopimuslain mukaisesti. Vastaavat muutokset kunnallisten viranhaltijoiden kohdalla on toteutettu työmarkkinaosapuolten 28 päivänä lokakuuta 1998 tekemällä virka- ja työehtosopimuksella kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen V luvun muuttamisesta (virkavapaus ja työloma sekä osittainen hoitovapaa). Sopimus on tullut voimaan 1 päivänä marraskuuta 1998. Sopimukseen ei kuitenkaan sisälly määräystä pakollisesta äitiysvapaasta.

Työsopimuslain 35 b §:llä on toteutettu pakollinen äitiysvapaa. Säännöksen mukaan työntekijä saa työnantajan suostumuksella tehdä äitiysrahakauden aikana työtä, joka ei vaaranna hänen eikä sikiön tai syntyneen lapsen turvallisuutta. Tällaista työtä ei kuitenkaan saa tehdä äitiysrahakauden aikana kahden viikon aikana ennen laskettua synnytysaikaa eikä kahden viikon aikana synnytyksen jälkeen. Sekä työnantajalla että työntekijällä on oikeus milloin tahansa keskeyttää äitiysrahakauden aikana tehtävä työ. Valtion virkamiesten osalta vastaava määräys on valtion virkaehtosopimuksen 25 §:ssä, josta on sovittu 19 päivänä toukokuuta 1998 tehdyssä sopimuksessa. Määräys on tullut voimaan 1 päivänä lokakuuta 1998.

Suomessa työntekijällä ja viranhaltijalla on oikeus saada työstä vapaaksi aika, jolta hänellä on sairausvakuutuslain 1364/1963 mukaan oikeus saada äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa. Äitiysvapaan pituus on 105 arkipäivää. Välittömästi äitiysvapaan jälkeen pidettävän vanhempainvapaan pituus on 158 arkipäivää. Vanhempainvapaa on jaettavissa äidin ja isän kesken. Kunnallisissa virkaehtosopimuksin to-

teutettu oikeus äitiys- ja vanhempainvapaaseen turvaa kunnallisten viranhaltijain aseman, sillä käytännössä äidit pitävät äitiys- ja vanhempainlomansa täysimääräisenä.

Kun pakollisesta äitiyslomasta kunnallisten viranhaltijain osalta ei kuitenkaan ole säädetty, Suomi on komission huomautuksen johdosta 8 päivänä helmikuuta 1999 ilmoittanut ryhtyvänsä pikaisesti tarvittaviin toimiin kunnallisten viranhaltijain saattamiseksi toimenpiteistä raskaana olevien ja äskettäin synnyttäneiden tai imettävien työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen kannustamiseksi työssä annetun neuvoston direktiivin 92/85/ETY, jäljempänä raskaus-suojeludirektiivi, 8 artiklassa säädetyn pakollisen äitiysloman piiriin ja ilmoittavansa tehtävistä muutoksista komissiolle.

2. Ehdotetut muutokset

Kunnallisten viranhaltijain palvelussuhdeturvasta annettuun lakiin (484/1996) ehdotetaan lisättäväksi uusi 19 a § pakollisesta äitiysvapaasta. Säännöksen mukaan viranhaltija saisi työnantajan suostumuksella tehdä äitiysrahakauden aikana työtä, joka ei vaaranna hänen eikä sikiön tai syntyneen lapsen turvallisuutta. Tällaista työtä ei kuitenkaan saisi tehdä kahden viikon aikana ennen laskettua synnytysaikaa eikä kahden viikon aikana synnytyksen jälkeen.

3. Esityksen vaikutukset

Säännös on muodollisesti tarpeen raskaus-suojeludirektiivin täytäntöön panemiseksi. Kun äidit käytännössä pitävät äitiys- ja vanhempainlomansa täysimääräisinä, lailla ei olisi vaikutuksia perhevapaisiin eikä siitä aiheutuisi millekään taholle kustannuksia.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä. Siitä on kuultu työministeriötä ja asianomaisia työmarkkinaosapuolia.

5. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista

Euroopan unionin neuvosto on antanut vuonna 1992 raskaus-suojeludirektiivin. Di-

rektiivin sisältö ja vaikutukset on selvitetty eduskunnalle Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen (ETA-sopimus) liittymisen yhteydessä (HE 56/1994 vp). Direktiivin 8 artiklan mukaan työntekijällä on oikeus vähintään 14 viikon pituiseen yhtämittaiseen äitiyslomaan, joka voi olla ennen tai jälkeen synnytyksen. Äitiysloma-aika voi muodostua myös sekä synnytystä edeltävästä että sen jälkeisestä ajasta. Äitiyslomaan on sisällyttävä vähintään kahden viikon pakollinen äitiysloma, joka kansallisen lainsäädännön tai käytännön mukaan voi ajoittua synnytyksen suhteen edellä kuvatuin tavoin. Vaikka työsopimuslaissa ei ollut nimenomaista säännöstä äitiysloman pakollisuudesta, valitseva oikeustila katsottiin tuolloin direktiivin mukaiseksi.

Työsopimuslakia on vuonna 1998 muutettu perhevapaita koskevilla säännöksillä ja toteutettu myös pakollinen äitiysloma. Komissio on tehnyt virallisen huomautuksen Suomelle siitä, ettei vastaavaa säännöstä ole kunnallisten viranhaltijain osalta.

6. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta 28 päivänä kesäkuuta 1996 annettuun lakiin (484/1996) uusi 19 a § seuraavasti:

19 a §

Työnteko äitiysrahakauden aikana

Viranhaltija saa työnantajan suostumuksella tehdä äitiysrahakauden aikana työtä, joka ei vaaranna hänen eikä sikiön tai syntyneen lapsen turvallisuutta. Tällaista työtä ei kuitenkaan saa tehdä kahden viikon aikana en-

nen laskettua synnytysaikaa eikä kahden viikon aikana synnytyksen jälkeen. Sekä työnantajalla että viranhaltijalla on oikeus milloin tahansa keskeyttää äitiysrahakauden aikana tehtävä työ.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1999.

Helsingissä 21 päivänä toukokuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Alue- ja kuntaministeri *Martti Korhonen*